

Antara Ayat Dasar dengan Ayat Terbitan

Oleh KHO THONG ENG

Ada pelbagai jenis ayat. Melalui binaan ayat yang baik, bahasa Melayu dapat mengungkapkan sesuatu mesej dengan indah, tepat dan jelas.

Ayat dasar ialah ayat inti yang menjadi binaan asas untuk menerbitkan segala struktur ayat yang pelbagai dan kompleks dalam sesuatu bahasa. Bagi bahasa Melayu, terdapat empat struktur ayat dasar, iaitu binaan Frasa Nama + Frasa Nama (FN + FN), Frasa Nama + Frasa Kerja (FN + FK), Frasa Nama + Frasa Adjektif (FN + FA) dan Frasa Nama + Frasa Sendi Nama (FN + FS).

Bil.	Ayat Contoh	Binaan
1.	Aminah guru Sejarah.	FN + FN
2.	Kassim menebas rumput.	FN + FK
3.	Hasnah rajin.	FN + FA
4.	Fauzi ke Ipoh.	FN + FS

Bagi ayat 1 hingga ayat 4, binaannya terdiri daripada satu subjek dengan satu predikat dalam susunan biasa. Selain itu, ayat tersebut merupakan ayat penyata. Bagi ayat 2, ragamnya ialah ayat aktif. Hal itu dikatakan demikian kerana menurut *Tatabahasa Dewan*, edisi ketiga, hanya ayat aktif boleh menjadi ayat dasar.

Ayat terbitan atau ayat transformasi terhasil apabila ayat dasar mengalami perubahan struktur tertentu. Satu daripada perubahannya adalah dari segi jenis ayat.

5. Aminah guru sejarah?
6. Adakah Aminah guru sejarah?
7. Guru sejarahkah Aminah?
8. Tebas rumput, Kassim!
9. Jangan pijak rumput!
10. Sila masuk.
11. Minta berikan fail ini kepada kerani.
12. Wah, Aminah sudah menjadi guru Sejarah!
13. Aduhai, malangnya nasibku!

Ayat 5 hingga ayat 13 merupakan ayat terbitan kerana semua ayat tersebut bukannya ayat penyata. Ayat 5 hingga ayat 7 ialah ayat tanya. Ayat 8 hingga ayat 11 ialah ayat perintah, iaitu ayat 8 ialah ayat suruhan, ayat 9 ialah ayat larangan, ayat 10 ialah ayat silaan dan ayat 11 ialah ayat permintaan. Ayat 12 dan ayat 13 pula ialah ayat seruan.

Ayat dasar berubah menjadi ayat terbitan apabila susunan biasanya disongsangkan, iaitu bahagian predikatnya mendahului subjek.

14. Dialah guru Sejarah.
15. Menebas rumput Kassim.
16. Rajin Hasnah.
17. Ke Ipoh Fauzi.

Ayat 14 merupakan ayat songsang susunan FN + FN, ayat 15 mempunyai struktur FK + FN, ayat 16 ada struktur FA + FN dan ayat 17 mempunyai struktur songsang FS + FN.

Ayat dasar juga menjadi ayat terbitan jika ragam ayat aktifnya bertukar menjadi pasif.

18. Rumput ditebas (oleh) Kassim.
19. Ditebas (oleh) Kassim rumput.
20. Rumput saya tebas.
21. Saya tebas rumput.

Ayat 18 ialah ayat pasif jati susunan biasa, manakala ayat 19 ialah ayat pasif jati susunan songsang. Ayat 20 ialah ayat pasif semu susunan biasa, manakala ayat 21 ialah ayat pasif semu susunan songsang.

Ayat terbitan juga terhasil apabila subjek atau predikatnya ditambah.

22. Dia dan Aluyah guru Sejarah.
23. Kassim menebas rumput dan membersihkan longkang.
24. Hasnah rajin dan sopan.
25. Fauzi ke Ipoh dan ke Taiping.
26. Dia mencuci baju dan kasut adiknya.

Ayat 22 mempunyai dua subjek, iaitu **dia** dan **Aluyah**, ayat 23 mempunyai dua predikat frasa kerja, iaitu **menebas rumput** dan **membersihkan longkang**, ayat 24 mempunyai dua predikat frasa adjektif, iaitu **rajin** dan **sopan**, ayat 25 ada dua predikat frasa sendi nama, iaitu **ke Ipoh** dan **ke Taiping** dan ayat 26 mempunyai dua objek, iaitu **baju adiknya** dan **kasut adiknya**. Ayat 22 hingga 26 merupakan ayat majmuk gabungan.

Selain ayat majmuk gabungan, ayat majmuk pancangan juga merupakan ayat terbitan.

27. Dia membeli kereta yang berwarna biru itu.
28. Dia sedar bahawa dia telah ditipu.
29. Dia tidak hadir kerana sakit.

Ayat 27 ialah ayat majmuk pancangan relatif, dengan klausa utama **dia membeli kereta** dan klausa subordinat **yang (kereta itu) berwarna biru**. Ayat 28 ialah ayat majmuk pancangan komplemen dengan klausa utama **dia sedar** dan klausa subordinat **bahawa dia telah ditipu**. Ayat 29 merupakan ayat majmuk pancangan keterangan dengan klausa utama **dia tidak hadir** dan klausa subordinat **kerana (dia) sakit**.

Adakalanya inti subjek ayat mungkin dihilangkan dalam ayat terbitan.

30. Putih melambangkan kesucian.
31. Berenang ialah hobinya.

Ayat 30 merupakan ayat terbitan kerana inti subjek kata nama **warna** telah dihilangkan. Oleh itu, ayat 30 seolah-olah bermula dengan kata adjektif. Bagi ayat 31, inti subjek, seperti **kegiatan** atau **aktiviti**, turut digugurkan. Oleh itu, ayat tersebut bermula dengan kata kerja dalam struktur permukaan.

Ayat dasar juga boleh diperluas bahagian subjek atau predikatnya untuk menjadi ayat terbitan yang kompleks.

32. Murid yang rajin dan sopan itu telah dipilih dengan sebulat suara sebagai ketua kelas oleh mereka pada hari Isnin ini.
33. Walaupun pelajar yang tekun dan pintar itu mendapat tawaran biasiswa untuk melanjutkan pelajaran di Amerika Syarikat, dia telah membuat keputusan untuk meneruskan pengajiannya di universiti tempatan atas pujukan ibunya.

Ayat 32 didasari oleh struktur ayat inti **mereka memilih murid itu**. Ayat inti itu mengalami transformasi pasif sebagai **murid itu dipilih oleh mereka**. Seterusnya ayat pasif tersebut mengalami peluasan subjek dengan klausa relatif **yang rajin** dan **(yang) sopan**, ditambah oleh kata bantu aspek **telah**, serta ditambah oleh frasa keterangan **dengan sebulat suara, sebagai ketua kelas dan pada hari Isnin ini**.

Ayat 33 pula didasari oleh ayat inti **dia telah membuat keputusan**. Ayat inti tersebut mengalami pemancangan klausa keterangan pertentangan **walaupun pelajar yang tekun dan pintar itu mendapat tawaran biasiswa untuk melanjutkan pelajaran di Amerika Syarikat**. Klausa keterangan tersebut mempunyai klausa relatif **yang tekun** dan **(yang) pintar** dan klausa keterangan tujuan **untuk melanjutkan pelajaran** dengan keterangannya **di Amerika Syarikat** dipancangkan pada klausa **walaupun pelajar itu mendapat tawaran biasiswa**. Ayat inti itu juga disusuli oleh klausa keterangan tujuan **untuk meneruskan di universiti tempatan atas pujukan ibunya**. Bagi klausa keterangan tujuan tersebut, frasa keterangan **di universiti tempatan** dan **atas pujukan ibunya** dipancangkan pada klausa **untuk (dia) melanjutkan pelajarannya**.

Dengan adanya ayat dasar dan ayat terbitan, barulah bahasa Melayu berupaya mengungkapkan pelbagai mesej dengan indah, tepat dan jelas. **PB**